

Povijesni i teološki temelji nastanka posvećenoga života u svijetu

MIRJANA PINEZIĆ*

UDK: 248.12:271-4
Izvorni znanstveni rad
Primljeno:
20. studenoga 2015.
Prihvaćeno:
15. prosinca 2015.

Sažetak: Članak govori o posvećenom životu u svijetu, tj. o povijesnom razvoju svjetovnih ustanova i njihovim teološkim temeljima. U prvom dijelu članka prikazan je razvoj posvećene svjetovnosti, od njezinih prvih pokušaja ustanovljenja sve do objavljivanja apostolske konstitucije *Provida Mater Ecclesia*, kojom se priznaje novi stalež posvećenoga života u Crkvi. To je ujedno bila i priprava za istinsko razumijevanje vrijednosti laikata u Crkvi, čiju stvarnost potvrđuju dokumenti Drugoga vatikanskog sabora. Svjetovne ustanove konačno se pojavljuju u *Kanonskom pravu*, kao jedan od izraza posvećenoga života unutar Crkve, tek 1983. godine.

Teološke temelje posvećene svjetovnosti možemo razumjeti jedino u okviru »teologije utjelovljenja«, gdje sam Bog postaje »jedno« s ljudskom naravi, te na taj način objavljuje čovjeka i svijet njemu samomu. Pravi razlog postojanja i poslanja svjetovnih ustanova jest objaviti svijetu Božju blizinu i ljubav, i to u svakodnevnom životu čovjeka, ali i objaviti mu njegovu istinsku dubinu i pravu istinu o njemu samom, do koje on sam ne može doprijeti bez pomoći i milosti Božje.

Ključne riječi: svjetovne ustanove, posvećena svjetovnost, *Pierr de Clorivière*, *Provida Mater Ecclesia*, *Primo feliciter*, teologija utjelovljenja.

Uvod

Povijest ustanova posvećenoga života poznaje uspone i padove u njihovu razvoju prema ispunjenju providonosnoga plana kojim Bog želi sve »uglaviti u Kristu« (Ef 1, 10). Crkva je uvijek osluškivala znakove vremena, ali je u tom procesu postupala s krajnjim oprezom, pa ih je ponekad sa zakašnjenjem prepoznavala i odobravalala. U tom vidu trebamo gledati i buđenje različitih laičkih/svjetovnih pokreta i ustanova, kojima nije bilo dovoljno živjeti onaj minimum koji je potreban za spasenje, nego su željeli postati proročki znak nade u ovom svijetu i za ovaj svijet.

* Doc. dr. sc. Mirjana Pinezić, Teologija u Rijeci – Područni studij Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Omladinska 14, 51000 Rijeka, Hrvatska, pinezic2003@yahoo.com

Bez tih novih i suvremenih oblika posvećenoga života, koji osvježuju i obnavljaju Crkvu, nije moguće zamisliti njezino proročko poslanje na ovoj zemlji. Stoga je »Duh Sveti, čudesni tvorac raznolikosti karizmi, pobudio [i] u naše vrijeme *nove izraze posvećenoga života*, kao da bi htio odgovoriti, prema providonosnom planu, novim potrebama na koje Crkva danas nailazi u izvršenju poslanja u svijetu«. ¹ U te nove izraze posvećenoga života spadaju i *svjetovne ustanove* po kojima Crkva vrši evangelizaciju, *u svijetu i kao iz svijeta*, u kojem njihova nazočnost djeluje poput kvasca. ²

U ovom ćemo članku predstaviti svjetovne ustanove kao nove izraze posvećenoga života, tj. onu kategoriju koja je spojila posvetu i svjetovnost. Postoje svjetovne ustanove kleričkoga i laičkoga staleža (kao i miješanoga), ali ovdje se usmjerujem na predstavljanje svjetovne ustanove isključivo laičkoga karaktera. Prvi dio ovoga izlaganja obuhvatit će kratki razvoj ovoga načina posvete, a drugi dio teološki temelj posvećene svjetovnosti.

I. POVIJESNI DIO PRIZNAVANJA SVJETOVNIH USTANOVA

1. PRVI POKUŠAJI OSNIVANJA POSVEĆENOGA ŽIVOTA U SVIJETU

1.1. *Laici-svjetovnjaci i posvećeni život: od prvih kršćanskih vremena do Francuske revolucije*

Iako su već prva kršćanska vremena poznavala različite karizme i sukladno tome različito poslanje onih koji su bili prozvani apostolima, prezbiterima, đakonima, ili su pak vršili neke druge službe unutar raznih kršćanskih zajednica, ipak je temeljno bilo biti kršćanin jer se u židovskom ili u poganskom kontekstu život kršćanina radikalno razlikovao od drugih ljudi. ³

Kako je kršćanstvo postalo i službena religija unutar tadašnjega Rimskog Carstva, određene crkvene službe postaju više istaknute, čime hijerarhijska struktura biva vidljivija i odvojenija od tzv. »običnoga puka«. To se ne događa samo na relaciji

¹ IVAN PAVAO II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996., br. 10 (= VC).

² *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994., br. 929.

³ *Poslanica Diognetu* to potvrđuje ovim riječima: »Kršćani se ne razlikuju od ostalih ljudi ni područjem gdje stanuju, ni jezikom, ni načinom života. [...] Nastavajući grčke i barbarske gradove, gdje je koga sudbina postavila, prihvaćajući svugdje domaće običaje u odijevanju, hrani i uopće načinu života, oni žive i time predlažu izvanredan i po jednodušnom mišljenju svih nevjerovatan način života. [...] Da kažem jednostavno: što je duša u tijelu, to su kršćani u svijetu. Duša se nalazi u svim dijelovima tijela, a kršćani u svim gradovima svijeta. Istina, duša prebiva u tijelu, ali nije od tijela. I kršćani se šire u svijetu, ali nisu od svijeta«. Vidi u: I. FUČEK, *Moralno-duhovni život. Osoba-savjest, Verbum*, Split, 2003., str. 145.-146.

klerik-laik, nego i na relaciji »staleža savršenstva« i običnih vjernika. Ovakav način jasnoga lučenja onih koji pripadaju na ovaj ili onaj način nekoj strukturi Crkve i onih koji joj ne pripadaju u tom smislu, doprinio je razumijevanju laičkoga statusa kao dijela »onoga što ostane« nakon što se oduzmu sve ostale službe i staleži u Crkvi. Ova »masa« jest nešto što ima isključivo receptivni karakter. To je puk koji treba uvijek iznova podučavati, često, najosnovnijim stvarima. Laici su adresati, tj. oni kojima je namijenjena poruka Svetoga pisma i ostale pouke. Za puk je, dakle, bilo dovoljno da se drži deset zapovijedi Božjih i da izvršuje onaj minimum koji je potreban da se spasi, dok su oni koji su pripadali »staležu savršenstva« bili obvezni činiti ono što ide iznad propisa i zapovijedi.⁴ Nadalje, oni koji su odlučili živjeti savršenijim životom, trebali su ostaviti ovaj svijet kako bi svoje posvećenje postigli daleko od njega. Oni, koji su ostali u svijetu, bili su primorani »zaprjljati« svoje ruke svjetovnim stvarima, koje su bile odvojene od onih svetih, uzvišenih, božanskih. Strukture, koje su bile previše odvojene od puka, postale su simbol nebeskoga i božanskoga, a svijet je bio pojam nečega gdje Bog ne zalazi previše.

Zbog tih razloga sve se više osjećala potreba za životom u svijetu koji bi bio prožet evanđeljem. Već je sam pojavak propovjedničkih i prosjačkih redova u 12. st. bio jedna vrsta približavanja posvećenoga života i svijeta. Izlazak iz monaških zidina postao je velik izazov i za nove oblike posvećenoga života. Sam sveti Franjo osobno je više želio prebivati u svijetu, navješćujući evanđelje svim ljudima dobre volje, kao i svakomu stvorenju. Život pripadnosti Bogu trebalo je »unijeti« među ljude i svjedočiti prije svojim životom, negoli riječima. Treći je svjetovni red, pak, nastao željom vjernika laika da i oni žive takvim životom. Franjo im je savjetovao da ostanu tu gdje jesu i žive evanđelje kako Gospodin od njih bude tražio.⁵ Odnos prema svijetu iz takve se perspektive bitno mijenja. U 16. st. društvo se pod utjecajem

---

⁴ Usp. I. SCIUTO, Significato e posizione del laico nell'alto Medioevo, u *Doctor virtualis. Rivista online di storia della filosofia medievale* 9(2009), str. 11.-43. »Esaltando il matrimonio, egli [Onorio] dice poi che i coniugati gioiranno e splenderanno come il sole nella vita futura, simili agli angeli. Eppure li ritiene pur sempre degli *imperfecti*, essendo *perfecti* solo coloro che sono vissuti oltre i normali *praecepta*, e cioè i *martyres*, i *monachi* e i *virgines*; anche se appartengono all'*ordo iustorum* e saranno accolti, nella vita futura, in *amoenissimis habitaculis*, i coniugati, essendosi limitati a seguire i normali *praecepta*, sono giusti ma non perfetti« (str. 34.). Vidi internetsku stranicu: <http://riviste.unimi.it/index.php/DoctorVirtualis/article/viewFile/474/659> (18. X. 2015.).

⁵ »Poseban je utjecaj na širenje obraćeničkoga i pokorničkoga pokreta imao sv. Franjo Asiški, koji je, 'prolazeći kroz sela i gradove, sve poticao da bi Boga ljubili i bojali ga se i da bi za grijehе svoje činili pokoru'. Njegov život i riječi privlačili su mnoštvo muževa i žena da idu putem pokore, nasljeđujući Krista. Za te skupine jedno je pravilo sastavljeno oko god. 1221.: *Spomen-spis o nakani pokorničke braće i sestara koji žive u svojim kućama* (Memoriale propositi fratrum et sororum de paenitentia in domibus popriis existentium), u kojem su imali udjela sv. Franjo i kardinal Hugolin, kasnije papa Grgur IX. *To je temeljno pravilo za sve treće redove*, a razdijeljeno je u 26 poglavlja.« A. PAVLOVIĆ, Treći redovi i srodne kategorije i redovničke zajednice, u *Obnovljeni život* 41(1986)5, str. 416.

protestantizma sve više sekularizira. Novi oblici redovništva sve više poprimaju apostolski karakter. Sv. Anđela Merici, tako, osniva oko 1530. g. društvo djevoja koje će se posvetiti siromašnima, ali koje će ostati u svijetu, tj. u svojim obiteljima i u svojem okruženju.⁶

1.2. Sekularizacija i posvećeni život od Francuske revolucije do polovice 20. st.

S Francuskom revolucijom Crkva gubi dotadašnju političku moć, a apsolutistički vladari na svoju ruku ukidaju postojeće redove. To je vrijeme kada se u Crkvi pojavljuju suvremeni oblici redovništva.⁷ Određeni znakovi sinteze posvećenoga i laičkoga ili svjetovnoga načina života pojavljuju se u vremenu Francuske revolucije. O. *Pierr de Clorivière*, isusovac iz Francuske, uvidjevši da klasični oblici staleža savršenstva ne mogu u potpunosti izvršiti svoju ulogu, u suradnji s Marie-Adélaïde Champion de Cicé, osniva 2. veljače 1791. godine⁸ Družbu Srca Isusova i Družbu Kćeri Srca Marijina, tj. oblik Bogu posvećenoga života prilagođen prilikama tadašnjega vremena. U svojoj bilješci zapisao je da: »Ljudi te Družbe, ujedinjeni u Kristu po čisto nutarnjoj duševnoj vezi ne će prema vani imati nikakve znakove pripadnosti toj zajednici: ni određeno odijelo, ni kuće, ni crkve, ni nekretnine, ni bogatstvo bilo koje vrste, nego će živjeti odvojeni jedni od drugih kao što se vjerovalo da su živjeli u prvim početcima nastanka Crkve prvi propovjednici evanđelja...«.⁹ U početku je o tim ustanovama govorio kao o redovničkim zajednicama koje bi bile »primjerene sadašnjim potrebama kršćanstva, a posebice staležu svećenstva i redovništva u Francuskoj«,¹⁰ no u jednom kasnijem tekstu označuje pobliže svoju misao tumačeći da: »članovi koji bi sačinjavali društvo bili bi stvarni redovnici po savjesti i pred Bogom, jer bi imali sve ono što čini bit redovničkoga staleža; ali to ne bi bili pred ljudima, jer ne bi imali ništa izvanjskoga po čemu bi bili prepozna-

⁶ Usp. G. C. BRASCA, Istituti secolari, u: S. de FLORES, T. GOFFI (ur.), *Nuovo dizionario di spiritualità*, Edizioni Paoline, Rim, 1979., str. 781.

⁷ Odnosi se na Kongregacije jednostavnih zavjeta koje je papa Leon XIII. konstitucijom »*Conditiae a Christo*« od 8. prosinca 1900. g. uvrstio među redovničke institute u strogom smislu.

⁸ Godine 1787. o. *Pierr de Clorivière* u ispovjedaonici prima jednu ženu imenom Marie-Adélaïde Champion de Cicé koja mu je izložila »Nacrt pobožne družbe« koju je zamislila. Karakter te zajednice bio je redovnički, iako je siromaštvo bilo malo drukčije nego u redovničkim zajednicama, jer su mogle zadržati vlasništvo nad svojim dobrima. No, zavjet poslušnosti obvezivao ih je da troše samo uz dopuštenje poglavarice, kojoj bi cjelokupni dohodak bio stavljen na raspolaganje. Na taj je način njihovo dobro postalo zajedničko, kao što je to bilo kod prvih kršćana, da bi moglo poslužiti raznim potrebama siromašne braće. Nakon dvije godine, početkom Francuske revolucije, zajednica se raspala. No, nakon dvije godine ponovno je zaživjela. Usp. F. MORLOT, *Pierre de Clorivière. Crkva u oluji Francuske revolucije*, Bibliotheca Ignatiana, Zagreb, 1995., str. 89.-92.

⁹ F. MORLOT, *Pierre de Clorivière*, str. 102.

¹⁰ *Isto*.

ti kao redovnici«. ¹¹ Clorivière je smatrao da su evanđeoski savjeti upućeni svim kršćanima, u svim vremenima i da su te dvije ustanove osnovane kako bi svi, i svećenici i laici, mogli živjeti evanđeoske savjete u svijetu, a da ne moraju zbog toga napustiti svoj stalež i ući u samostan. Ova ideja, nakon ukidanja redova sa svećanim zavjetima, 13. veljače 1790. god., otvarala je nove mogućnosti evangelizacije. O. Clorivièreu bio je to još jedan dokaz volje Božje i naglašavao je: »Ne treba oponašati Ivana Krstitelja, povučenoga u pustinju, nego Isusa koji se umiješao u mnoštvo, jedući i pijujući u tolikoj mjeri da je mogao ispasti pijanac ili izjelica. Prava svetost nije u povlačenju u osamu u dugim duhovnim vježbama, nego u vjernom, savjesnom ispunjavanju svakodnevnih zadaća.« ¹² Trebalo je, dakle, ostvariti nešto što će biti nedohvatno svjetovnoj građanskoj vlasti. Bile su to jedine družbe koje su se uspostavljale u vremenu kada se sve drugo dokidalo.

Zavjeti učinjeni u ovim družbama stoga su se, u nekim obilježjima, razlikovali od redovničkih, kao primjerice:

1. nisu povlačili za sobom gubitak građanskih prava;
2. kad je netko bio prihvaćen u družbu, nije prestao biti ono što je bio prije, svećenik ili laik;
3. nije trebalo ništa mijenjati u svojoj vanjštini, u svojem odijevanju, u načinu života;
4. zavjeti, naizgled, nisu imali ništa prema vani što bi ih dijelilo od općega društva, bilo crkvenoga, bilo građanskoga. ¹³

Ti prvi pokušaji ipak ostaju bez nekog većega ploda za posvećenu svjetovnost. ¹⁴

Kako se sekularizacija sve više počela širiti, u 19. st. pojavljuju se i drugi oblici posvećenoga života, nalik družbama koje je želio o. Clorivière. Za redovnički je život 19. st. bila prekretnica jer su se ustanovljivale mnoge kongregacije koje su željele biti više »otvorenoga« tipa te možemo reći da danas imamo mnogo redova i kongregacija koje su gotovo laičkoga karaktera, po svojem vanjskom izražaju. U tu je svrhu 11. kolovoza 1889. g. izdan dekret *Ecclesia Catholica* ¹⁵ koji donosi sud Crkve

---

¹¹ Isto, str. 103.

¹² Isto, str. 132.

¹³ Isto, *Pierre de Clorivière*, str. 103.-104.

¹⁴ Nasuprot muškoj družbi, koja ipak nije uspjela opstati u, za Crkvu tako teškim životnim prilikama, Družba Kćeri Srca Marijina razvijala se i tijekom 19. st. Nakon dopuštenja Leona XII. iz 1825. g., da žive prema svojim statutima (prema kojima nisu obvezne na redovničko odijelo i zajednički život), konačno odobrenje dobivaju 1857. g., kojim se priznaju kao redovnička kongregacija. Članice su postale, i još uvijek jesu, u kanonskom smislu redovnice.

¹⁵ Usp. J. BEYER, *Gli Istituti secolari*, Città Nuova, Rim, 1964., str. 31.-42.

u odnosu na zajednice koje »ostaju u svijetu i ne nose odijelo po kojem bi se razlikovali od laika«. ¹⁶ Sveta Kongregacija tim je dekretom izjavila kako neke, iako su stekle naslov kongregacije, ne namjerava formalno odobriti kao autentične redovničke kongregacije s jednostavnim zavjetima, nego jedino kao »pobožne udruge«, a njihovi zavjeti smatrat će se privatnima.

Pokret, koji je na osobit način pridonio obnovi Crkve, bila je *Katolička akcija* koja je posebno zaživjela na početku 20. st. Unutar tih laičkih pokreta, ili pored njih, pojavljuju se i razna udruženja posvećenoga života. Sva su ova gibanja pokrenula mnoga pitanja i otvorila nove teološke rasprave. O. *Augustin Gemelli* (OFM Cap) ¹⁷ učinio je najviše s obzirom na priznavanje ovakvih udruga kao posebnoga staleža Bogu posvećenih osoba. U želji da posvećeni život više približi ljudima u svijetu, zajedno s Armidom Barelli osniva 1919. g. *Missionarie della Regalità di Cristo*. Godine 1928. ustanovljena je i muška grana, pod nazivom *Misionari della Regalità di Cristo*. Ogranak za svećenike *Sacerdoti missionari della Regalità di Cristo* osniva 1953. god. Na inicijativu o. Gemellija osnivači ovih novih posvećenih zajednica, kojih je bilo sve više, sastali su se više puta u Salzburgu u razdoblju od 1930. do 1935. g., uz podršku Svete Stolice, kako bi ujedinjenim snagama nastavili borbu za priznavanjem ove nove stvarnosti u Crkvi. ¹⁸ Jedan od važnijih susreta (tj. kongres) održao se u Saint-Gallu, ¹⁹ u Švicarskoj 20. svibnja 1938. g., na kojem su sudjelovali voditelji više od 25 takvih suvremenih ustanova. Na kraju Kongresa uputili su molbu Sv. Ocu za njihovim pravnim priznanjem. Nakon mnogih takvih zahtjeva, koji su bili upućeni Kongregaciji za redovnike, počelo se temeljno proučavati i razrađivati novi koncept posvećenoga života, koji je vrlo brzo doveo do pravnoga statuta koji su iščekivale te nove ustanove. ²⁰

2. NASTANAK NOVOGA STALEŽA POSVEĆENOGA ŽIVOTA

2.1. *Dokumenti* Provida Mater Ecclesia i Primo feliciter

Kod Sv. Kongregacije za redovnike osnovana je 1945. g. posebna komisija s namjerom da odredi pravnu narav i stanje tih udruženja vjernika, koji nisu imali javnih zavjeta kao redovnici, pa su zato bili smatrani laicima. Ta je komisija predložila papi Piju XII. da pravno prizna i odredi novi oblik posvećenoga života u svijetu. To je on

¹⁶ *Svjetovni instituti*. Crkveni dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983., str. 8.

¹⁷ Usp. B. DUDA, Velikom franjevcu p. Gemelliju u spomen, u *Obavijesti*, 312(1959.)9, str. 97.-99.

¹⁸ Usp. J. BEYER, *Gli Istituti secolari*, str. 45.-46.

¹⁹ Usp. *Isto*, str. 46.-47.

²⁰ Usp. *Isto*, str. 48.-50.

i učinio 2. veljače 1947. godine, objavljivanjem apostolske konstitucije *Provida Mater Ecclesia* (Brižna Majka Crkva), koja je postala *magna carta* svjetovnih ustanova.²¹

Provida Mater Ecclesia ova društva naziva *svjetovnim ustanovama* i pravno su priznata kao novi stalež savršenstva. Točka 10, međutim, postaje objekt mnogih rasprava, budući da tekst govori o tom kako te ustanove »mogu pomoći da se život savršenstva uvijek i svugdje ozbiljno provodi [posebice] [...] u onim slučajevima u kojima kanonski redovnički život nije moguć ili nije prikladan;²² [...] oni će pridonijeti da se mnogovrsni apostolat i druge službe vrše na mjestima, u vremenima i okolnostima u kojima ih svećenici i redovnici ne bi uopće mogli obavljati ili bi ih obavljali vrlo teško«. ²³ To se moglo shvatiti kao da je to prilagođavanje redovničkoga života današnjemu životu u svijetu. Zato je bilo potrebno razjasniti taj problem, što je učinjeno s »motu proprio« Pija XII. – *Primo feliciter*, koji je izdan godinu dana kasnije (12. ožujka 1948.). Dvije su stvari važne za *Primo feliciter*. S jedne strane naglašava (br. 5) da zajednice vjernika, koje su podignute na ustanovu, moraju imati bitno obilježje svjetovnih ustanova – *svjetovnost*, a s druge (br. 7) postavlja oštru granicu između načina redovničkoga života i svjetovnih ustanova. Sv. Kongregacija za redovnike, tj. posebni ured za svjetovne ustanove, izdala je 19. ožujka 1948. godine i uputu *Cum sanctissimus*²⁴ kojom se precizira i usmjeruje kako sprovesti u djelo *Provida Mater Ecclesia* i *Primo feliciter*. Time je okončana svaka rasprava oko naravi svjetovnih ustanova.

2.2. *Svjetovne ustanove u crkvenim dokumentima nakon Provida Mater Ecclesia i Primo feliciter*

Ova je borba za priznavanje posvećenoga života u svijetu uvelike doprinijela vrjednovanju uloge laika u Crkvi. Drugi vatikanski sabor stoga je posebnu skrb posvetio laicima u Crkvi, koliko njihovu posvećenju po krštenju, toliko i apostolskomu poslanju. Posebno je to naglašeno u Konstituciji *Lumen gentium*,²⁵ i to u br.: 31-36 i 39-42, zatim u *Apostolicam actuositatem*²⁶ u br. 7. U *Lumen gentium* br. 31 naglašava se da je laicima »*svjetovna narav*²⁷ vlastita i posebna. [...] Na laike spada, po

---

²¹ *Svjetovni instituti*, str. 25.-34.

²² Kurziv autora.

²³ Kurziv autora.

²⁴ Usp. *Svjetovni instituti*, str. 39.-43.

²⁵ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

²⁶ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem*. Dekret o apostolatu laika (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

²⁷ Kurziv autora.

njihovu pozivu, da traže kraljevstvo Božje, baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Bogu. [...] Tu su oni od Boga pozvani, da pridonesu iznutra, poput kvasca, posvećenju svijeta vršeći vlastitu dužnost, vođeni evanđeoskim duhom, i tako drugima otkriju Krista, u prvom redu svjetleći *svjedočanstvom svojega života*²⁸ vjerom, nadom i ljubavlju«. Poslanje ili apostolat više se sastoji u svjedočanstvu života kojim se evanđelje živi u redovnim prilikama života, negoli u riječima ili nekim specifičnim djelima. Svjetovne ustanove spominju se izričito jedino u *Perfectae caritatis*, br. 11, i to ovim riječima: »Svjetovne ustanove, iako nisu redovničke, ipak imaju značenje pravoga i potpunoga, po Crkvi odobrenoga, zavjetovanja evanđeoskih savjeta u svijetu.²⁹ [...] Njihove ustanove neka čuvaju svoju vlastitu i posebnu narav, tj. svjetovnu,³⁰ da bi tako uspješno svugdje – u svijetu i kao iz svijeta³¹ – mogli provoditi apostolat, radi čega su i osnovane.³² [Neka] budu brižljivo poučeni u božanskim i ljudskim stvarima, kako bi doista postali kvascem svijeta za jačanje i porast tijela Kristova.«³³

Pavao VI., kojega se naziva ocem svjetovnih ustanova, smatra da su oni »eksperimentalni laboratorij« u kojem će Crkva verificirati, tj. provjeravati svoj odnos sa svijetom.³⁴ Konačno, 1983. godine svjetovne ustanove uvode se u *Zakonik kanonskoga prava Katoličke Crkve* kao stalež posvećenoga života koji je određen s dvadeset kanona (od 710. do 730.) u knjizi II. »Božji narod«, naslov III. – Svjetovne ustanove.³⁵ Za razliku od apostolske konstitucije *Provida Mater Ecclesia*, koja spominje težnju prema savršenstvu, iako se živi u svijetu, novi Zakonik u potpunosti prihvaća pojam *svjetovnosti* ili puno smještanje u svijet, kao nešto specifično za poziv svjetovne ustanove. Spadaju, dakle, u posvećeni život, a posebna karakteristika im je svjetovnost i u svijetu teže usavršavanju u ljubavi, što je ujedno i radi svijeta, tj. život i djelovanje u svijetu ima apostolski karakter. U *Katekizmu Katoličke Crkve* iz 1992. godine svjetovne ustanove spominju se u br. 928-929. »Svjetovna je ustanova ustanova posvećenoga života u kojoj vjernici, živeći u svijetu, teže za savr-

²⁸ Kurziv autora

²⁹ Kurziv autora.

³⁰ Kurziv autora.

³¹ Kurziv autora.

³² Kurziv autora.

³³ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Perfectae caritatis. Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života* (28. X. 1965.), u: *Dokumenti, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2008.

³⁴ Govor Pavla VI. svjetovnim ustanovama, 25. kolovoza 1976.. <http://www.ciisitalia.it/papi.html#paolo05> (19. X. 2015.).

³⁵ Komentar na tu problematiku donosi Hadrijan BORAK pod naslovom: Novo kanonsko pravo instituta posvećena života, u: *Bogoslovska smotra* 54(1984)2-3, str. 402.-403.

šenstvom ljubavi te nastoje osobito iznutra pridonositi posvećenju svijeta.³⁶ Članovi tih ustanova, 'životom savršeno i potpuno življenim za posvećenje', sudjeluju u crkvenoj zadaći evangelizacije, 'u svijetu i kao iz svijeta',³⁷ u kojem njihova nazočnost djeluje 'poput kvasca'. Njihovo 'svjedočenje kršćanskoga života' ide za 'uređenjem vremenitih stvari prema Bogu' i za prožimanjem svijeta snagom evanđelja. Oni svetim obvezama preuzimaju evanđeoske savjete te čuvaju međusobno zajedništvo i bratstvo u skladu sa svojim 'svjetovnim načinom života'.³⁸

Ivan Pavao II. u *Vita consecrata* izražava svoje viđenje svjetovne ustanove na ovaj način: »Duh Sveti, čudesni tvorac raznolikosti karizmi, pobudio je u naše vrijeme *nove izraze posvećenoga života*, kao da bi htio odgovoriti, prema providonosnom planu, novim potrebama na koje Crkva danas nailazi u izvršenju svojega poslanja u svijetu. Prije svega treba spomenuti *Svjetovne ustanove*, čiji članovi kane živjeti posvećenje Bogu *u svijetu* po zavjetovanju evanđeoskih savjeta u vremenitim strukturama, kako bi tako bili kvasac mudrosti i svjedoci milosti u kulturnom, gospodarskom i političkom životu. Za njih svojstvenom sintezom svjetovnosti i posvećenja, oni kane *unijeti u društvo nove sile Kristova kraljevstva*, nastojeći iznutra preobraziti svijet snagom blaženstava. Na taj način, dok ih posvemašnja pripadnost Bogu čini potpuno posvećenima njegovoj službi, njihovo djelovanje u normalnim laičkim uvjetima pridonosi, pod djelovanjem Duha, evanđeoskom oživljavanju svjetovne zbilje. Svjetovne ustanove tako pridonose, prema posebnoj naravi svake od njih, prodornoj nazočnosti Crkve u društvu.«³⁹

U svim tekstovima, nakon *Provida Mater Ecclesia*, prevladava nota u kojoj svijet treba biti preobražen iznutra, ali *kao* svojim vlastitim silama i vrijednostima. Ovo »kao« označuje onu »silu« koja u svijetu postoji, ali je zbog grijeha i njegovih posljedica bila i još jest zarobljena, tako da govorimo o jednoj praznini ili slabosti svijeta bez Sile Božje, tj. bez Duha Svetoga koji je sposoban opet oživjeti ono što je bilo zamrlo. Svjetovne ustanove ostvaruju svoje poslanje tako da po predanju Bogu žive istinskim »svjetovnim« životom, koji je sukladan izvornom Božjem naumu.

---

³⁶ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 928.

³⁷ Kurziv autora.

³⁸ *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 929.

³⁹ VC, br. 10.

II. TEOLOGIJA UTJELOVLJENJA KAO TEOLOŠKI TEMELJ SVJETOVNE USTANOVE

1. TEOLOGIJA UTJELOVLJENJA I OBJAVA BOŽJE LJUBAVI PREMA SVIJETU

U poruci svjetovnim ustanovama, od 2. veljače 2007. g., Benedikt XVI.⁴⁰ govori o misteriju utjelovljenja kao o temeljnom razlogu postojanja svjetovnih ustanova, i to na temelju rečenice iz Iv 3, 19: »Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jednorodjenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni. Ta Bog nije poslao Sina na svijet da sudi svijetu, nego da se svijet spasi po njemu.« Svijet je, prema ovoj evanđeoskoj poruci, objekt ljubavi samoga Boga. Misterij utjelovljenja učinio je ovaj svijet mjestom u kojem Bog izvodi svoj spasenjski plan i gdje se, u Kristu, po Duhu Svetom, u potpunosti i objavljuje. Ovaj misterij, smještanje svjetovne ustanove u povijest i u ljudsko događanje, čini »teološkim mjestom« (*locus theologicus*) jer je djelo spasenja izvršeno ne u suprotnosti, nego unutar i preko ljudske povijesti. Svijet tako postaje mjesto objave Božje ljubavi koja svoj najviši izražaj ima u utjelovljenju njegovoga Sina, po Duhu Svetom. Isusovo je poslanje, stoga, prije svega *objava Oca i njegovu ljubavi*, ali isto tako je i čovjeka njemu samomu.⁴¹

Krist nam je po utjelovljenju, objavio i *darovao, po Duhu, puninu božanstva, ali i puninu humanosti*. On je, naime, svojim utjelovljenjem, na neki način »svukao« slavu svoje božanske naravi i »obukao« slabost naše ljudske naravi kako bi nas priveo Ocu (usp. Fil 2, 6-8). Po ovoj novoj i *darovanoj humanosti*, sve što je istinski ljudsko, proizlazi iz samoga Boga kao njegov dar. »Budući da je u njemu ljudska narav bila uzeta, a ne uništena, time je ona i u nama uzdignuta na veoma visoko dostojanstvo. *Utjelovljenjem*⁴² se, naime, Sin Božji *na neki način sjedinio sa svakim čovjekom*.⁴³ Radio je ljudskim rukama, razmišljao ljudskim umom, a odlučivao ljudskom voljom, ljubio je ljudskim srcem. Rođen od Marije Djevice, postao je uistinu jedan od nas, u svemu nama sličan, osim u grijehu.«⁴⁴ Stoga su svjetovne ustanove pozvane živjeti

⁴⁰ BENEDETTO XVI, »Discorso di sua santità benedetto xvi ai partecipanti alla conferenza mondiale degli istituti secolari«. Vidi: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/speeches/2007/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20070203_istituti-secolari.html (18. X. 2015.).

⁴¹ »Misterij čovjeka postaje doista jasan jedino u misteriju utjelovljene Riječi. Adam, prvi čovjek, bio je naime slika onoga koji je imao doći, Krista Gospodina (usp. Rim 5, 14). Krist, novi Adam, objavljujući misterij Oca i njegove ljubavi potpuno otkriva i čovjeka njemu samome te mu objavljuje uzvišenost njegovoga poziva. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), br. 22, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008. (= GS).

⁴² Kurziv autora.

⁴³ Kurziv autora.

⁴⁴ GS, br. 22.

ovu novu *humanost* koja im je darovana kao dar odozgo (usp. Jak 1, 17) i objaviti da je u svemu što je istinski ljudsko, prisutan i sam Bog. Živjeti svjetovnost kao posvećena osoba znači živjeti u svojoj svojoj *radikalnosti ovu Kristovu humanost, Kristovu kenozu*, po kojoj on postaje svima jednak, osim u grijehu. Evanđeoski radikalizam za posvećene laike-svjetovnjake, stoga, znači da se sam Bog objavljuje po svjedočanstvu njihova života, više negoli po riječima ili nekim izvanrednim djelima. Bog se objavljuje u onom što je istinski ljudsko i na taj način čovjek može prihvatiti i razlučiti ono što pripada ljudskom ili humanom, od onoga što je posljedica grijeha, tj. odvajanja od Oca, izvora svakoga dobra. Mjera radikalnosti evanđelja ne sastoji se, dakle, u odvojenosti od svijeta, nego u mjeri pripadnosti Bogu. Stoga, nije više potrebno bojati se svijeta jer svijet nema moći nad onima koji pripadaju Kristu. Svijet nije više mjesto ropstva, nego mjesto objavljivanja ljubavi Božje prema svemu stvorenom. Sloboda je ovakvom pripadnošću Bogu još i uvećana, a ne umanjena.

2. TEOLOGIJA UTJELOVLJENJA I OBJAVA SVIJETA NJEMU SAMOMU

Pripadnost se Gospodinu, stoga, ostvaruje u svijetu, u svemu onom što svijet prolazi i proživljava, u njegovoj težnji za mirom, pravdom, boljim uvjetima života, istinskim ostvarenjem, dubljom međusobnom povezanošću, željom za priznavanjem dostojanstva svakoga čovjeka.⁴⁵ Onaj koji nasljeđuje Krista u okolnostima ovoga svijeta *svjedoči, dakle, Božju ljubav za svijet*, ali isto tako i želju da se svijet vrati i sjedini s Bogom, »jer [kao što kaže sv. Pavao], i stvorenje će se osloboditi robovanja pokvarljivosti da sudjeluje u slobodi i slavi djece Božje. Jer znamo: sve stvorenje zajedno uzdiše i muči se u porođajnim bolima sve do sada« (Rim 8, 21-22). U govoru svjetovnim ustanovama od 1. veljače 1997. g. Ivan Pavao II. želio je istaknuti upravo ovu napetost između Božje spasenjske inicijative i čežnje svijeta za njim. To je izrazio ovim riječima: »Članovi svjetovnih ustanova po pozivu su i poslanju na raskrižju u kojem se susreće Božja inicijativa i iščekivanje stvorenja. Božja inicijativa, koju unose u svijet preko ljubavi i intimnoga jedinstva s Kristom; iščekivanje stvorenja, koju dijele u svakodnevnoj svjetovnoj situaciji svojih bližnjih, prihvaćajući na sebe suprotstavljanja i nade svakoga ljudskog bića, posebno najslabijih i onih koji pate.«⁴⁶ Njihovo je poslanje, dakle, da zajedno sa svijetom žive i proživljavaju sve radosti, nade, tuge i tjeskobe ovoga svijeta, ali na način da ih usmjeruju prema cjelokupnom spasenjskom planu koji je Bog Otac očitovao u Kristu i stalno ga nastavlja očitovati po Duhu Svetom.

Svjetovne ustanove pozvane su pravilno tumačiti događaje ovoga svijeta i na taj način prihvatiti i poticati Božju inicijativu u povijesti i učiniti da Kraljevstvo Božje

---

⁴⁵ Usp. GS, br. 1.

⁴⁶ *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 20 (1997), 1, br. 5, str. 232.

raste odozdo i iz jednostavnih ljudskih života koji postaju pravi nositelji promjena i spasenja. Svjetovne ustanove stoga su znak i poziv za sve kršćane da se brinu, u ime Boga, oko stvorenja koje jest i ostaje predmet ljubavi i zadovoljstva svojega Stvoritelja, iako je obilježeno proturječjem pobune i grijeha, i potrebno oslobođenja od propadanja i smrti. Ako odgovore na svoj poziv, svjetovne ustanove će postati uistinu »duša ovoga svijeta«, kao što *Poslanica Diognetu* naziva istinske kršćane, jer će biti sposobni obnoviti svijet iznutra, bilo na kulturnom ili na društvenom nivou, te će moći donijeti plodove za čitavo čovječanstvo.⁴⁷ Suobličiti se Kristu do kraja, za svjetovne ustanove znači *ukorijeniti se u ovaj svijet* na način stalne otvorenosti Duhu Božjemu koji iznutra obnavlja i stalno *vraća stvari na »početak«*, kad sve bijaše dobro (usp. Post 1). Ovaj povratak na »početak« događa se po misteriju utjelovljenja, smrti i uskrsnuća Gospodinova. Naviještanje evanđelja za posvećene laike/svjetovnjake znači svojim svjetovnim životom svjedočiti i na taj način objaviti i *naviještati radosnu vijest da je sve stvorenje dobro* i da sve pripada onima koji su Kristovi (usp. 1 Kor 3, 21-23). U Kristu su evanđelje i svijet ujedinjeni, jer su u Kristu »uglavljene« sve stvari, na nebesima i na zemlji, vidljive i nevidljive (usp. Fil 2). Nije Bog taj koji ih odvaja, nego su po grijehu razjedinjene. Svjedočanstvo života, koje ujedinjuje vjeru i život, temeljni je element poslanja svjetovnih ustanova. Da bi postali sposobni upravit i dublje težnje svijeta Bogu, potrebno je pomoći svijetu da *gleda nutrinu samih stvari*, a to je *moгуće samo iz čovjekove najdublje nutrine, iz njegova srca*. Iz toga srca »izviru zle misli, ubojstva, preljubi ... « (Mt 15, 19) i zbog toga je čovjek ovoga svijeta postao nepovjerljiv prema tom srcu. Ono što je ostalo zaklonjeno njegovom pogledu jest to da ono ima jednu dubinu koju ni grijeh nije mogao poništiti. To je dubina koja je i njemu samomu skrivena. »Jer tko od ljudi zna što je u čovjeku osim duha čovječjega u njemu? Tako i što je u Bogu, nitko ne zna osim Duha Božjega« (1 Kor 2, 11). A budući da se Krist na neki način sjedinio sa svakim čovjekom,⁴⁸ u toj najdubljoj dubini svakoga čovjeka prisutan je i sam Bog. *U te je dubine stoga moguće zaći jedino uz pomoć Duha Božjega*. Sam Duh Božji »kvasac« je i »sol« koji se ne vide, ali koje čine da se preko posvećene svjetovnosti »masa« u koju su umiješane širi ili da ima okus. On je također »svjetlo« koje prosvjetljuje dubinu svih stvari jer sve stvari imaju po Kristu svoj početak i svršetak, tj. njihovu bit i konačni smisao. *Otkriti svijetu da u njegovoj nutрини, u njegovoj najintimnijoj jezgri »leži« njegova najveća i najsnažnija moć, moć ljubavi koja dolazi od Oca ljubavi, koji je tako ljubio svijet – to je teološki temelj postojanja svjetovnih ustanova, to je poslanje posvećenih laika i svjetovnjaka. To znači otkriti pravi smisao ovoga svijeta,*

⁴⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Govor sudionicima svjetske konferencije svjetovnih ustanova*, 28. kolovoza 2000. //w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/2000/jul-sep/documents/hf_jp-ii_spe_20000828_istituti-secolari.html (19. X. 2015.)

⁴⁸ Usp. GS, br. 22.

tj. objaviti mu odakle dolazi i kamo ide, otkriti ga u *njegovu istinskom Logosu* – Isusu Kristu... Objaviti evanđelje ovomu svijetu znači objaviti Oca koji se objavljuje u Kristu po Duhu Svetom, ali isto tako znači *objaviti čovjeka njemu samomu* – *i svijet njemu samomu*.

Zaključak

Kao što je čitav Isusov život bio poslanje od Oca za svijet,⁴⁹ tako i posvećeni život želi, suobličenjem Kristu, po Duhu Svetom, objavljevati svijetu Oca i pomoći mu da se vrati tomu istinskomu Izvoru. Dok je redovnički (monaški, eremitski, kontemplativni...) život više eshatološke naravi, tj. nagoviješta buduću slavu umirući ovomu svijetu, posvećena svjetovnost više naglašava proroštvo utjelovljenja, tj. govori o tom da je Kraljevstvo Božje *već* među nama te da je potrebno pripomoći svijetu da iznutra »rodi« Spasitelja. Kao laici-svjetovnjaci svjetovne ustanove žele živjeti ovu stvarnost *u svakodnevici svojega života*, usred svijeta, među ljudima. Sve *obično i svakodnevno*, tako, postaje podložno obnovi evanđeoske novosti. Kraljevstvo Božje, po novosti dara i milosti, kao sjeme prisutno je u svim stvarnostima i prilikama života. Svakodnevica više nije težina gdje se ponavljaju iste stvari, nego upravo *malene i svakodnevnne stvari postaju mjesto objave samoga Boga*, mjesto gdje se događa susret s Vječnim i gdje se objavljuje Njegova ljubav. Sadašnje vrijeme jest vrijeme u kojem čovjek odlučuje o svojoj sudbini, tu se događa i njegovo usmjerenje prema dobru ili prema zlu. Svaka istinska ljudska situacija treba za posvećene svjetovnjake postati mjesto svjedočenja spasenjskih Božjih djela. Naviještati Kraljevstvo Božje znači pomoći otvarati ljudima oči da se *u svemu krije zrno Božje dobrote*, da je svugdje prisutan dobri Otac koji daje da sunce sija i nad dobrima i nad zlima; da Duh Božji prožima sve stvari i da su svi ljudi sinovi jednoga Oca koji je na nebesima. Poslanje je posvećenoga laika u svijetu ući u Božju logiku i naučiti se *gledati očima Božjim čovjeka i svijet koji ga okružuje*, i tako pomoći svijetu da progleda i vidi što je u njegovoj istinskoj nutрини, i da prepozna uzvišeni poziv na koji je pozvan.

---

⁴⁹ Usp. VC, br. 72.

HISTORICAL AND THEOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE EMERGENCE OF CONSECRATED LIFE IN THE WORLD

Mirjana Pinezić*

Summary

*The article discusses the consecrated life in the world, i.e., the historical development of secular institutes and their theological foundations. The first part of the article presents the development of consecrated secularity from its first attempts at establishing until the publication of the Apostolic Constitution *Provida Mater Ecclesia* which recognizes the new class of consecrated life in the Church. This was also a preparation for the true understanding of the value of the laity in the Church, whose reality is confirmed by the documents of the Second Vatican Council. Secular institutes finally begin to appear in Canon Law, as one expression of consecrated life in the Church, in 1983.*

Theological foundations of consecrated secularity can be understood only within the »Theology of the Incarnation«, where God Himself becomes »one« with human nature, and thus announces man and the world to himself. The real reason for the existence and mission of secular institutes is to proclaim God's presence and love to the world, in the daily life of people, and also to reveal to them their true depth and the real truth about themselves which they alone cannot reach without the help and the grace of God.

Keywords: *secular institutes, consecrated secularity, Pierre de Clorivière, Provida Mater Ecclesia, Primo Feliciter, Theology of the Incarnation.*

---

* Doc. dr. sc. Mirjana Pinezić, Theology Department in Rijeka – Dislocated Studies of the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, Omladinska 14, 51000 Rijeka, Croatia, pinezic2003@yahoo.com